

POSTANOWIENIE

Dnia 27 kwietnia 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Tadeusz Żyznowski (przewodniczący)

SSN Zbigniew Kwaśniewski (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Pietrzykowski

w sprawie z wniosku Z. K. i J. K.

przy uczestnictwie M. C., E. K. i H. K.

o uznanie orzeczenia sądu zagranicznego,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 27 kwietnia 2006 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawców

od postanowienia Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 23 września 2005 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie i oddala apelację oraz zasądza od uczestnika postępowania M. C. na rzecz wnioskodawców kwotę 120 zł (sto dwadzieścia zł) tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd pierwszej instancji, działając na podstawie art. 1146 § 1 k.p.c., uwzględnił wniosek o uznanie orzeczenia sądu niemieckiego, którym sąd ten orzekł o przysposobieniu uczestnika postępowania M. C. Sąd Okręgowy uznał, że zastosowane prawo niemieckie nie różniło się w sposób istotny od prawa polskiego w przedmiocie istnienia wymogu uzyskania zgody obojga rodziców na przysposobienie ich dziecka. Nadto stwierdził, że o sprzeczności orzeczenia z podstawowymi zasadami porządku prawnego można mówić wówczas, gdyby jego skutki były nie do pogodzenia z samą koncepcją określonej instytucji prawnej (adopcji), nie zaś z poszczególnymi przepisami regulującymi w obu systemach prawnych tę instytucję.

Sąd Apelacyjny uwzględnił apelację uczestnika postępowania M. C. i wyrokiem reformatoryjnym oddalił wniosek.

W ocenie Sądu drugiej instancji wniosek podlegał rozpoznaniu z uwzględnieniem przesłanek art. 1146 § 1 k.p.c. wobec braku przepisów umowy międzynarodowej znajdującej w tej sprawie zastosowanie. Sąd niemiecki orzekając o adopcji nie zastosował przepisów prawa polskiego, a nadto zaniechał uzyskania zgody ojca na adopcję dziecka, co powoduje że nie sposób przyjąć, iż zastosowane prawo obce nie różni się istotnie od prawa polskiego, skonstatował Sąd odwoławczy.

Za nietrafne uznał Sąd Apelacyjny stanowisko Sądu pierwszej instancji, że zastosowane prawo obce nie różni się istotnie od prawa polskiego, a nadto stwierdził, że orzeczenie będące przedmiotem wniosku pozostaje w sprzeczności z podstawowymi zasadami porządku prawnego RP (art. 1146 § 1 pkt. 5 k.p.c.). W ocenie tego Sądu instytucja prawna adopcji opiera się na dwóch podstawowych zasadach – dobru małoletniego dziecka i zgodzie jego rodziców na orzeczenie adopcji, a zasady te muszą być stosowane równocześnie i nie mogą ulegać gradacji ważności. Dopiero łączne wystąpienie przesłanek art. 1146 § 1 k.p.c., jako

przepisu mającego charakter imperatywny, uzasadnia uwzględnienie wniosku o uznanie orzeczenia, a bez znaczenia dla rozstrzygnięcia są motywy uczestników postępowania. Z tych względów apelacja uznana została za uzasadnioną.

W skardze kasacyjnej wnioskodawców sformułowano zarzut naruszenia prawa materialnego w postaci przepisu art. 1146 § 1 pkt. 5 k.p.c. w związku z art. 119 k.r.o., uzasadniony błędnym przyjęciem, że orzeczenie adopcyjne sądu zagranicznego jest sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego w przypadku wydania go bez formalnej zgody ojca mającego ograniczoną władzę rodzicielską. W ocenie skarżących zgoda obojga rodziców na orzeczenie adopcji nie należy do podstawowych zasad polskiego porządku prawnego, które należy rozumieć jako rzeczywiście kardynalne zasady polskiego porządku prawnego, w szczególności wynikające z Konstytucji RP. Taką naczelną zasadą jest zasada poszanowania dobra dziecka, wywodzą skarżący, wnosząc o zmianę zaskarżonego postanowienia przez orzeczenie zgodne z wnioskiem względnie o uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny uznał, że o bezzasadności wniosku o uznanie orzeczenia sądu zagranicznego przesądziło niespełnienie dwóch spośród niezbędnych przesłanek uznania takiego orzeczenia, a mianowicie wymienionych w art. 1146 § 1 pkt. 5 i 6.

Jednakże stwierdzając sprzeczność orzeczenia sądu zagranicznego z podstawowymi zasadami porządku prawnego RP Sąd drugiej instancji nie wskazał żadnej z tych zasad, sprzeczność z którą uzasadniałaby oddalenie wniosku. Za równoznaczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego RP nie można bowiem automatycznie uznać – a tak uczynił Sąd Apelacyjny – dwóch podstawowych zasad na których opiera się instytucja prawna adopcji. Zarówno dobro małoletniego dziecka jak i zgoda jego rodziców na orzeczenie adopcji są niewątpliwie materialnoprawnymi przesłankami przysposobienia wynikającymi z art. 114 § 1 k.r.o. i art. 119 § 1 k.r.o. Ustawowych przesłanek pozwalających na

uwzględnienie wniosku o przysposobienie nie można jednak utożsamiać z podstawowymi zasadami porządku prawnego, jak tego dokonał Sąd odwoławczy. Należy podkreślić, że klauzula porządku publicznego jest wyjątkiem od zasady uznania zagranicznych orzeczeń wydanych na podstawie obcego prawa i dlatego nie można jej interpretować rozszerzająco. Jednoznaczne nawiązanie tylko do podstawowych zasad porządku prawnego w art. 1146 § 1 pkt. 5 k.p.c. oznacza zatem dopuszczalność uznawania orzeczeń sądów zagranicznych nawet wówczas gdy zostały one wydane na podstawie obcego prawa, które nie pokrywa się w pełni z wymogami prawa polskiego. W piśmiennictwie podkreślono, że przez podstawowe zasady porządku prawnego należy rozumieć nie tylko fundamentalne zasady ustroju społeczno-politycznego, a więc zasady konstytucyjne, ale również naczelną zasady rządzące poszczególnymi dziedzinami prawa, m. in. prawa rodzinnego. Jednakże takie naczelną zasady właściwe dla określonej gałęzi prawa, choć niewątpliwie kształtowane są poprzez szczegółowe uregulowania gałęziowe, nie mogą być jednak niejako automatycznie utożsamiane z materialnoprawnymi przesłankami zastosowania konkretnej instytucji prawnej, które przesądzają wyłącznie o dopuszczalności dokonania aktu subsumpcji określonej normy. Sformułowanie zawarte w art. 1146 § 1 pkt. 5 k.p.c. nie może więc być rozumiane jako wymaganie, aby orzeczenie sądu zagranicznego było całkowicie zgodne ze wszystkimi wchodzącymi w rachubę przepisami prawa polskiego, nawet z przepisami zawierającymi normy imperatywne. Ponadto, choć u podłoża stosowania klauzuli porządku publicznego leży kontrola elementów składających się na orzeczenie sądu zagranicznego, to jednak nie może ona przybierać rozmiarów właściwych kontroli merytorycznej (zasadności) zagranicznego orzeczenia.

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę podziela stanowisko wyrażone w postanowieniu SN z dnia 18 stycznia 2002 r., (I CKN 722/99, LEX nr 53145), a mianowicie, że orzeczenie Sądu zagranicznego narusza podstawowe zasady porządku prawnego w Polsce m. in. wówczas, gdy jego skutek jest nie do pogodzenia z samą koncepcją określonej instytucji prawnej w polskim porządku prawnym, nie zaś jedynie z poszczególnymi przepisami regulującymi w obydwu państwach tą samą instytucję. Innymi słowy, jeżeli orzeczenie sądu

zagranicznego jest wyrazem zastosowania instytucji prawnej znanej prawu polskiemu, to takiego orzeczenia nie sposób postrzegać w kategoriach niezgodności z podstawowymi zasadami porządku prawnego, a w konsekwencji przepis art. 1146 § 1 pkt. 5 k.p.c. nie może stanowić przeszkody do uznania orzeczenia sądu zagranicznego.

Ponieważ przesłanki uznania orzeczenia sądu zagranicznego są bezwzględными przesłankami w tym sensie, że sąd rozpoznający wniosek o uznanie orzeczenia wszystkie te przesłanki musi wziąć pod rozwagę z urzędu (por. także orzec. SN z dnia 11 października 1969 r., I CR 240/68, PIP 1972, nr 2 z glosą), przeto rozważenia wymaga kwestia czy zastosowane w sprawie o przysposobienie prawo niemieckie, mimo wynikającego z mocy norm kolizyjnych obowiązku zastosowania prawa polskiego, różni się w sposób istotny od prawa polskiego (art. 1146 § 1 pkt. 6 k.p.c.).

W tej materii Sąd Apelacyjny uznał, z powołaniem się wyłącznie na § 1741 ust. 1 kodeksu cywilnego niemieckiego (BGB), że nie sposób jest przyjąć iż w zakresie wymogu uzyskania zgody rodziców na adopcję prawo obce nie różni się istotnie od prawa polskiego. O istnieniu takiej istotnej różnicy między prawem polskim i obcym nie może jednak przesądzać taka okoliczność - jak to wadliwie przyjął Sąd Apelacyjny – że sąd niemiecki zaniechał odebrania oświadczenia ojca o zgodzie na adopcję. Wspomniane zaniechanie Sądu niemieckiego nie świadczy bowiem wprost o istnieniu istotnych różnic między prawem polskim i niemieckim w przedmiocie uzyskania zgody rodziców na adopcję, a może być tylko przejawem wadliwego stosowania przez obcy sąd prawa niemieckiego przez zaniechanie wykonania wynikającego z niego obowiązku uzyskania zgody obojga rodziców na adopcję. Wymóg uzyskania takiej zgody obojga rodziców na adopcję zastrzeżony jest również w prawie niemieckim, a mianowicie w § 1747 ust. 1 BGB, który to przepis nie był przedmiotem oceny Sądu Apelacyjnego. W tej sytuacji za wadliwą uznać należy ocenę prawną Sądu odwoławczego, a mianowicie, że w przedmiocie istnienia wymogu uzyskania zgody rodziców na adopcję dziecka prawo niemieckie różni się w sposób istotny od prawa polskiego. Odmienną, a zarazem trafną w tym przedmiocie, ocenę obu systemów prawnych, dokonaną

z uwzględnieniem przepisu § 1747 § 1 BGB, zawiera uzasadnienie postanowienia Sądu pierwszej instancji (k. 183 akt).

Brak istotnych różnic między prawem polskim i prawem niemieckim w przedmiocie istnienia ustawowego wymogu uzyskania zgody rodziców na adopcję nie przesądza bynajmniej o tym, że będące podstawą orzekania prawo niemieckie zostało prawidłowo zastosowane przez obcy sąd. Ta ostatnia okoliczność nie ma jednak rozstrzygającego znaczenia dla oceny przesłanki uznania orzeczenia sądu zagranicznego. Przepis art. 1146 § 1 pkt. 6 k.p.c. czyni bowiem przesłanką uznania orzeczenia sądu zagranicznego brak istotnej różnicy między zastosowanym przez ten sąd prawem obcym a mającym być zastosowanym prawem polskim, natomiast zakresem przedmiotowym tej przesłanki nie jest już objęta ocena prawidłowości zastosowania prawa obcego przez sąd zagraniczny.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i art. 99 k.p.c. oraz na podstawie § 10 ust. 1 pkt. 6 w zw. z § 12 ust. 4 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).